

Таким чином, проблема зв'язків екологічного та естетичного виховання набула в сучасній педагогіці досить широкого звучання. Проте результати навчання і виховання студентів свідчать про недостатню реалізацію таких зв'язків у практиці вищої школи. Сучасна педагогічна теорія шукає ефективні шляхи реального об'єднання завдань екологічно і естетичного виховання студентів. Володіння естетико-екологічною культурою дозволяє досягнути унікальності навколишнього середовища, допомагає сформувати ціннісне ставлення до існуючих екосистем і спонукає до творчої діяльності з їх освоєння і збереження.

Література

1. Платон Законы // Соч.: В 3 т. – М., 1972. – Т. 3. – Ч. 1. – С. 539.
2. Коменский Я.А., Локк Д., Руссо Ж.Ж., Песталоцци И.Г. Педагогическое наследие. – М.: Педагогика, 1987 – С.178, 274.
3. Ушинський К.Д. Твори. – К.: Рад. шк., 1983. – Т. 8. – С. 245.
4. Блонский П.П. Избр. пед. и психол. соч.: В 2 т. – М.: Педагогика, 1989.– Т. 1.– С. 59.
5. Макаренко А.С. Методика организации воспитательного процесса.
6. Проблемы школьного советского воспитания // Собр. соч.: В 5 т.– М.: Изд-во АПН РСФСР, 1980. – Т. 5. – С. 9 – 190.
7. Сухомлинський В.А. Школа и природа // Сов. педагогика. – 1970. – № 5. – С. 42 – 43.
8. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям // Вибрані твори в 5-ти т. – Т.3 – К: Рад. шк., 1977.
9. Сухомлинський В.А. О воспитании / Сост. и авт. вступ. очерков С. Соловейчик. – 4-е изд. – М.: Политиздат, 1982. – 270 с.
10. Отношение школьников к природе / Под ред. И.Д. Зверевой, И.Т. Суравегиной. – М.: Педагогика, 1988.
11. Тарасенко Г.С. Зв'язок естетичного і екологічного виховання та підготовка вчителя // Рідна школа. – 2000. – №1. – 72 с.
12. Environmental Education. A Review / Department Of education and Science. – London: Her Majesty's Stationary Office, 1981.
13. Troy T.D., Schwab K.E. Decade Of Environmental Education // School Science And Mathematics. – 1982. – Vol.82. – №3.
14. Артеменко М.М. Природа і естетичне виховання учнів. – К. Рідна школа, 1984 – С.9.
15. Кириленко С.В. Розуміти красу природи // Початкова школа. – 1996. – №3. – С.49.

УДК 37.013.42

О.Д. Ярмоленко, Н.М. Ярмоленко

АРТ-ТЕРАПІЯ ТА МОЖЛИВОСТІ ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ У СОЦІАЛЬНІЙ ПЕДАГОГІЦІ

Анотація. У статті обґрунтовується можливість використання арт-терапії, яка зарекомендувала себе як успішна методика у психотерапії та психокорекції, як однієї з нових методик корекційного виховання у соціальній педагогіці.

Ключові слова: арт-терапія, психотерапія, психокорекція, корекційне виховання, соціальна педагогіка.

Аннотация. В статье обосновывается возможность использования арт-терапии, которая зарекомендовала себя как успешная методика в психотерапии и психокоррекции, как одной из новых методик коррекционного воспитания в социальной педагогике.

Ключевые слова: арт-терапия, психотерапия, психокоррекция, коррекционное воспитание, социальная педагогика.

Annotation. The goal of our research is to substantiate the possibilities of art therapy introduction in social pedagogic. Art therapy has already given a good account of itself as a successful methodic of psychotherapy and psychocorrection and also as one of the new methodics of correctional upbringing.

Key words: art therapy, psychotherapy, psychocorrection, correctional upbringing, social pedagogic.

Арт-терапія – це новий напрямок у психокорекції і психотерапії. Він полягає у реабілітації шляхом прилучення дитини до мистецтва і базується на медитативних техніках „відключення” контролю і роботи з підсвідомістю, коли глибинні почуття, емоції, потреби можуть бути вираженими і зміненими скоріше у вигляді образів, чим слів. Терапію мистецтвом важко назвати лікуванням, вона проводиться з метою вираження людиною свого психоемоційного стану. В зарубіжних країнах арт-терапія використовується у медицині як додатковий засіб при лікуванні тяжких фізичних (онкотерапія) та психічних недуг. Арт-терапія використовує різні види мистецтв, адже творчість – універсальна здатність людини, яка створює позитивний настрій, відчуття внутрішньої свободи і звільнення від стереотипів. Виділяють пасивну арт-терапію – виконання коригуючих мистецьких творів, та активну – створення своїх робіт.

Про можливість використання аналізу спогадів раннього дитинства, сновидінь, активної уяви, малювання і малюнку, продукування образів і символів з метою лікувального ефекту вперше заговорили на початку ХХ ст. у психотерапії З. Фрейд, А. Адлер, К. Юнг та інші [1]. В середині ХХ ст. за почином психотерапевтів зарубіжні медики стали відроджувати давно забуту терапію мистецтвом. Вперше термін „арт-терапія” вжив А. Хілл у 1938 р. при описі занять малюванням із туберкульозними хворими. У Великобританії після Другої Світової війни арт-терапія активно розвивалася у тісному зв'язку з психотерапією, а в 1960-80-х роках набула статусу самостійної науки. У 1969 році була створена Американська арт-терапевтична асоціація, яка об'єднала арт-терапевтів-практиків. Пізніше такі асоціації виникли в Англії, Голландії, Японії. В 1991 році утворений Європейський консорціум арт-терапевтичної освіти (ЄКАТО), до якого ввійшли арт-терапевтичні заклади Німеччини, Франції, Нідерландів, Великобританії, Росії. Завдання ЄКАТО – розробка і впровадження загальних стандартів арт-терапевтичної освіти і професійної практики. В Росії лідером арт-терапевтичного руху, що почався з 1997 р., є О. Копитін [3; 4; 5]. На Україні арт-терапія поки-що перебуває в процесі становлення. У 2003 році у Києві заснована суспільна організація „Арт-терапевтична асоціація”, яка займається науково-дослідною роботою та науково-методичними проблемами розвитку і впровадження арт-терапії в онколікарнях. На нашу думку, досить перспективним є напрямок впровадження арт-терапії в систему служб соціальної допомоги населенню як засіб соціальної корекційної педагогіки, який у зарубіжній та вітчизняній науці не розроблений.

Всі радощі життя – це радощі творчості – писав Р. Барт. Творчість як дар Божий, що вирізняє людину з-поміж інших живих істот, є для неї джерелом муки і радості досягнення ідеального виміру. Мистецтво, що виникло як засіб діалогічної комунікації в рамках тієї чи іншої культури, продукує естетичний ідеал, своєрідний еталон, з яким співвідноситься індивідуальна свідомість [2, 159], його можна назвати джерелом прогресу і цивілізації. Завдяки властивості мистецтва існувати понад часом і простором людству вдалося передавати й зберігати для нащадків скарбницю народного досвіду й мудрості. Тому становлення і розвиток людства невіддільні від творчості.

Оздоровлюючу силу мистецтва люди усвідомлювали у всі часи. Воно допомагало осмислити зовнішній світ, долучитися до ідеалу Божественного, очиститися від скверни повсякденного побуту і низьких задоволень. Традиційно кожна людина реалізовувала себе у творчості – виготовляла і обов'язково оздоблювала житло, предмети побуту, реманент, тканини, розповідала дітям казки, була учасником обрядів, співала і могла складати пісні. Терапія мистецтвом існувала завжди. У всіх народів вона була пов'язана із періодом свят і символізувала своєрідне розкріпачення тіла і душі та заручення підтримкою першопредків і богів. Для митців або учасників обряду – це терапія очищення, звільнення, для слухачів і глядачів – терапія відпочинку і позитивних емоцій, лікувальний ефект якої загально визнаний.

Невпинний рух цивілізації призводив до зросту досконалості предметів культури, форм людської поведінки і діяльності, знань і мистецтва як самопізнання та символічного вираження оточуючого світу. Але разом з тим цивілізація вела до поділу праці та заміни художника ремісником, ремісника – машинами, народного мистецтва – професійним, що позбавляло більшість людей здатності реалізуватися у творчості, а значить виразити себе, осмислити якісь особисті проблеми в процесі творення, щоб звільнитися від них. В ході еволюції люди переставали бути навіть виконавцями чужих творів, перетворилися на слухачів та глядачів, ефект переживання замінився співпереживанням. Із винайденням засобів передачі звуку і зображення на відстані ми стали отримувати щонайменший із можливих терапевтичних ефектів від чужої творчості, або й пряму шкоду від неї ж, якщо взяти до уваги деякі сучасні фільми чи художні твори, які заперечують вітальні цінності, пропагують пріоритет матеріального над духовним, несуть негатив, від якого „позбавлялися” в процесі їх бгання самі автори. Недарма кажуть, що словом можна і врятувати, й убити.

У кінці ХХ століття людство вже не асоціювало відпочинок із здатністю до творчості. В наш час творча діяльність давно сприймається як малопрестижна професія, що випадає на долю купки обдарованих дітей, батьки яких мають кошти для їх навчання. Економічні негаразди, безробіття, малооплачувана праця призводять до того, що батьки здебільшого мають можливість дати своїм дітям лише основну освіту. Існує багато сімей, де пияцтво, наркоманія позбавляють батьків бажання зовсім піклуватися про дітей, які вимушені самі перейматися проблемою заробляння „хліба насущного”. Живучи у стані постійного стресу, діти переймаються „дорослими” проблемами, втрачають здатність розслабитися і радіти світові без стимуляторів, до яких швидко призвичаюються. Цілковито природно, що принижені морально, депресовані страхом, позбавлені можливості повноцінного відпочинку діти з неповних, малозабезпечених сімей ростуть на вулиці і ловлять миттєвий „кайф” низькопробних заміників щастя. Адже людина з давніх-давен поєднувала задоволення матеріальних потреб із фізичним та духовним розкріпаченням, регламентованим релігійними нормами, чергуючи працю і відпочинок у часі доби, тижня, року як сакральне – профанне, будень – свято, піст – м'ясниці тощо. Філософія єдності й рівноваги матеріального і духовного, що дісталася нам у спадок від древніх епох, сьогодні актуальна, як ніколи. Людство зрозуміло, що одностороннє поліпшення матеріального добробуту в процесі цивілізації не врятує від стресів і психологічних криз, а навпаки, лише їх поглиблює. У часи технічного прогресу постає проблема виживання планети, засміченої у гонитві за матеріальним, а разом з тим назріває потреба збереження фізичного та духовного здоров'я людства, тісно пов'язаного зі світом, у якому воно живе і паскудить. Забуття народних та планомірне знищення релігійних традицій, переплетення расових та етнічних спільнот в результаті глобалізації призводять до закономірної зміни культурного клімату. Очевидно, стан психічної невірноваженості і незахищеності не є наслідком лише економічного неблагополуччя й цілком можливий при відносно стабільному матеріальному рівні життя. Незбалансованість духовного і матеріального призводить до втрати нашими дітьми фізичного і психічного здоров'я. Тому проблема естетичного осмислення світу і себе у ньому, єднання духовного і фізичного в наш час є

досить актуальною. Очищення через творчість – це повернення творчої уяви і здатності творити, викликаної не опіумним чадом, а закладеної природою і традицією, використання цілющих властивостей процесу народної художньої творчості.

Таким чином, прилучення дітей до активного мистецтва співтворчості в арт-терапевтичних студіях в комплексі з іншими видами соціальної роботи покликане допомогти соціальним працівникам успішно вирішити багато проблем психічного розвитку дітей, відновити їх здоров'я та психічну рівновагу завдяки великим природним можливостям, які закладені природою в кожній особистості.

Література

1. *Бурлачук Л.Ф., Грабская И.А., Кочарян А.С.* Основы психотерапии. – К.: Ника-Центр, 2001. – 320 с.
2. *Искусство: Культурология. XX век. Словарь.* – С.-П.: Университетская книга, 1997. – 630 с.
3. *Копытин А.И.* Руководство по групповой арт-терапии. – СПб.: Речь, 2003. – 317 с.
4. *Копытин А.И.* Теория и практика арт-терапии. – СПб.: Питер, 2002.-366 с.
5. *Копытин А.И.* Тест. Нарисуй историю. – СПб.: Речь, 2005. – 80 с.
6. *Пальчевський С.С.* Соціальна педагогіка: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2005. – С.380.